

JOŽE TOPORIŠIČ MED FRAZELOGIJO IN PAREMIOLOGIJO

Marija Stanonik

Inštitut za slovensko narodopisje, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 811.163.6'373.7:821.163.6.09-84:929Toporišič J.

Članek povzema Toporišičevo prizadevanje za definicijo in terminologijo slovenskih folklornih obrazcev, ki jih raziskujeta paremiologija in frazeologija. Medtem ko je bila *pregovorom* posvečena precejšnja pozornost (Stanonik 2015: 171–214), skuša tukajšnja obravnava v strokovnem pisanju izslediti medsebojno razmerje terminoloških izrazov *rek* in *reklo*, *prilika* in *rečenica*.

folklorni obrazci, pregovor, rek, reklo, paremiologija, frazeologija, Jože Toporišič

The article summarises Toporišič's efforts concerning the definitions and terminology of the Slovene folklore forms that are studied by paremiology and phraseology. While substantial attention has already been dedicated to *proverbs* (Stanonik 2015: 171–214), the present article seeks to trace, in the expert literature, the mutual relationship between the terms *rek* in *reklo* (saw and saying), *prilika* (simile) and *rečenica* (phrase).

folklore forms, proverb, saw, saying, paremiology, phraseology, Jože Toporišič

1 Uvod

Za vzpostavitev vsake vede kot samostojne je poleg lastnega predmeta raziskovanja potrebna osamosvojena terminologija. Jože Toporišič je v vsakem od zadnjih treh desetletij 20. stoletja objavil po en članek iz frazeologije (Toporišič 1973/1974: 273–279, 1985: 31–46, 1996: 269–278¹), pri čemer je rad upošteval narečno terensko gradivo iz rojstnega kraja (Mostec pri Brežicah) in primere iz *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (I, 1970; II, 1975; III, 1979; IV, 1985). Majdičev prispevek (1970: 138–139) je bil docela prezrt, in čeprav je prvi zadovoljivo definiral *frazo*, pa velja Toporišičeva razprava (1973/1974) za začetek slovenske moderne frazeologije (Kržišnik 2013: 23).

2 Interference v slovenski paremiološki terminografiji

Janežič je leta 1868 (Piko Rustia 2014: 222) v *Slovenskem glasniku* napovedal *Polyglott-Parëmiophrasologie*, »zbirko prislovic in rekov« v nemščini, italijanščini, slovenščini, francoščini, angleščini, latinščini in grščini (Suhadolnik 1960/1961: 200–201).² Morda je prvi, ki je v pomenu strokovnega izraza uporabil *rek* v zaporedju,

¹ Prva objava leta 1996, ponovna objava v zbranih delih *Besedjeslovne razprave* (Toporišič 2006c: 506–515).

² Pred njim je že J. Vuk leta 1864 v Trstu izdal *Onomastico tecnico-polyglotto [...] in sette lingue e nel dialetto friulano* (Suhadolnik 1960/1961: 200).

kot se kasneje ne pojavi več, in sicer: »Reki ali prigovori so zapopadek нравnih pravil in resnic v malih, prav jedernatih besedah.« (Piko Rustia 2014: 230) *Reki* so postavljeni na prvo mesto, toda vprašanje je, ali so poenačeni s *pregovori* ali le njihova alternativa, saj se drugod ugotavlja le njihova podobnost, ta nedorečenost pa se ponavlja do današnjega dne.

Dvajset let po Janežičevi napovedi je v knjižni obliki izšlo delo *Pregovori, prilike in reki*, vendar Kocbek (1887) ne pojasnjuje, na podlagi česa se je odločil za razlikovanje omenjenih treh folklornih obrazcev.

Pleteršnik (1894: III, VI, VIII) v uvodu v *Slovensko-nemški slovar* dosledno rabi izraz *reki* v paru z *besedami*, *pregovorov* pa ne omenja. Kaj mu pomeni poimenovanje *rek*, se da sklepati iz dveh pojasnil: »Izpisovalci so se držali vodila, vsako besedo, vsako frazo, ki ni sploh znana in navadna, zapisati. Deloma so se tudi po celi stavki prepisavali, da je bilo razvidno, v kaki zvezi se rabi dotična beseda ali fraza.« (Pleteršnik 1894: VI)

Čajkanović (1934: 5) navdušeno pozdravlja »novo zbirko slovenskih pregovorov« in prezre druga dva folklorna obrazca, ki sta omenjena v naslovu zbirke *Slovenski pregovori, reki in prilike* (Kocbek, Šašelj 1934). Zavzema se za jasno definicijo pregovora, vendar jo sam zelo zaplete. Pri oblikovanju definicije sicer izstopa iz dotedanje slovenske terminološke tradicije in odklanja definicijo nemškega avtorja, a se ujame v isto zanko, saj oba pojasnjujeta pregovor tavnološko:

Seiler: »pregovori [so] narodni reki poučnega značaja« (Čajkanović 1934: 6).

Čajkanović: »Pregovor[i] so izrek[i], sentenc[e]« (prav tam).

Čajkanović (1934: 8–9) zavrača »sentenčne pregovore«. Bližje so mu *metafore* (prav tam: 7–8), zanje celo navaja antične zglede, kar bi lahko bile *prilike* iz naslova zbirke *Slovenski pregovori, reki in prilike* (Kocbek, Šašelj 1934). Zaveda se, da je z njimi prestopil splošno uveljavljen vtis o pregovorih: »Teh zgledov nekateri ne štejejo med 'pregovore', marveč med 'izraze, ki se uporabljajo kakor pregovori', med 'reke, ki so prišli v navado' (Vuk), 'sprichwörtliche Redensarten'.« (Čajkanović 1934: 6–7)

Glede na analizo *Gutsmannovega besednjaka* bi bil spretni besedi h Kocbek-Šašljevi zbirki kos Grafenauer (1935: 1–29). A tudi avtor spremne besede se je izognil pojasnilu o razmerju med pojmi *pregovori*, *reki* in *prilike* pri Gutsmannu (prav tam: 2, 16), prav tako iz sobesedila ni mogoče ugotoviti, kaj mu pomenijo *pregovori* in *reki*. Poleg tega se brez kakršnekoli opredelitve pojavi še *izrek* (prav tam: 3).

Matičeto (1956: 115–116) prvi poudarja estetsko funkcijo pregovorov, in sicer »izbrušena, lepo zvoneča formula, rime, asonance, aliteracije, besedni ritem«, ter loči pregovore v širšem in ožjem smislu, saj jih deli na (*iz*)*reke* in *prilike* oz. *sentence*, *maksime*, *aforizme*, *parabole* ter *wellerizme*, kar pomeni, da je za našete kategorije *pregovor* krovni pojem.

Frazeološki slovar v petih jezikih (Pavlica 1960), ki zajema le besedne zveze v ustaljeni obliki – »frazе ali po naše rečenice« –, se v javnosti prvi izpostavlja z jezikoslovno podstavljenom terminologijo (prav tam: 1–2):

1) *Pregovori* (reki) so v lepi in zgoščeni obliki izražena spoznanja in »[n]ajbolj ustaljene oblike fraz«, »nekakšne jezikovne okamnine« (prav tam: 3–4).

2) *Stalna rekla* so manj ustaljene fraze, *rečenice*; pri njih »so besede tudi že določene, ki pa lahko po potrebi spreminjajo svoje oblike in svoje mesto v stavku« (prav tam: 4).

3) Tudi *prisposobe* ali *metafore*, »ki so za lepoto stila neobhodna izrazna sredstva«, Pavlica (prav tam: 3) morda pod Čajkanovičevim vplivom šteje med *fraze*.

Suhadolnik (1960/1961) se v oceni Pavličevega slovarja izrecno ne opredeljuje do paremiološke terminologije. Medtem ko Pavlica *frazo* sloveni z *rečenico*, jo Suhadolnik sloveni kot *reklo*, kar pomeni, da jih razume kot fraze v ožjem pomenu besede.³

Literarna veda ima *pregovor*, *rek* in *geslo*⁴ za tri pojavne oblike *izreka* (gnoma). *Pregovor* je »oblika ljudskega pesništva«. Že po tradiciji je povzdignjen v »ljudsko modrost«. Najbolj jasno je opredeljen *rek*: v obliki dvo- ali štirivrstične pesmice ali v enem samem stavku duhovito in klenu podaja tehtno misel, njegov avtor je vedno znan. *Rek* ali *aforizem* je pravzaprav »umetna oblika ljudskega pregovora« (Trdina 1965: 220–221). *Stalno reklo* ali *fraza* je stilno sredstvo s prenesenim pomenom, *metafora* (prav tam: 31–32, 38). *Slovar slovenskega knjižnega jezika* ima *fraze* za »zveze dveh ali več besed«, ki imajo kot celota do sestavljajočih jih členov oddaljen pomen, so »osamosvojene pomenske enote« (Majdič 1970: 138, 139).

Čajkanović (1934) razume *izreke* (sentence) kot vrsto pregovorov, Bojc (1974: 7) pa v *Pregovorih in rekih na Slovenskem* na isti ravni med seboj loči »modre izreke in pregovore.« Nekaj časa dosledno uporablja celotno besedno zvezo, ne da bi se dalo iz nje ugotoviti kategorialno razliko med *pregovori* in *reki*. Nato govori le o *pregovorih*, vendar ne z žanrsko-kategorialnega vidika: »Na splošno je v tej zbirki naraslo število rekov, izrekov in rekel (frazologemov),⁵ ne da bi jih še ločil.« (Prav tam: 13) Dvojni naslov *Reki – rekla* za 12. razdelek (Bojc 1974: 207) si je mogoče razložiti z negotovostjo (prav tam: 207–240). V 11. razdelku (prav tam: 191–203) so *pregovori* in *primerjalna rekla*. Naslov *Prilike – primere* pa je najbrž odmev na naslov poprejšnjih dveh paremioloških zbirk (Kocbek 1887; Kocbek, Šašelj 1934).

3 Toporišič med frazeologijo in paremiologijo

Kar Pavlica, Suhadolnik in Trdina imenujejo *fraza*, Toporišič poimenuje *frazologem*.⁶ Pomensko enotna, a večbesedna enota (npr. *na vse kriplje*) je drugačna od vseh vsebovanih besed. *Frazologemi* nastajajo tako, da se iz pomnilnika jemljejo že gotove besedne zveze, in ne tako, da se »zapolnjuje ustrezen skladenjski vzorec z besedami sproti z mislijo, ki jo hočemo izraziti«. ⁷ Toporišič je frazeologiji odprl vrata

³ Stalna besedna zveza je Suhadolniku sinonim za *pregovore* in *jezikovne klišeje* (Toporišič 2006: 487–488).

⁴ To kategorijo v nadaljevanju izpuščam, ker se pojavlja samo na tem mestu (Trdina 1965: 220).

⁵ Bojc že pozna Toporišičev članek, ki je v jezikoslovju sprožil razvoj sodobne slovenske frazeologije.

⁶ *Frazologizem* uporabi za frazeološko (frazologemsko) varianto. Prim. frazeologemi – frazeologizmi: *na vse kriplje – na vse pretege; ne biti vreden počenega groša – ne biti vreden prebite pare*.

⁷ »FE [frazemske enote], ki vzpostavljajo razmerje s sobesedilom, so tradicionalno pojmovane kot stavčni ali stavčnočlenski modifikatorji, analogno stavčnočlenskim besednim vrstam pa so razumljene kot

v širšem smislu s trditvijo, da sodijo v frazeologijo tudi *pregovori*, *reki*, *prilike* ipd. (Toporišič 2006a: 487–488) Sklicujoč se na večino filološke tradicije, se je odločil za naslednjo terminološko opredelitev:

Reklo je frazeologem z nestavčno strukturo (*vihati nos*, *strela gromska*, *rdeč ko rak*).⁸

Kako je Toporišič spoštoval Breznika in upošteval *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, je razvidno tudi iz tega, da je omenil njuno drugačno pojmovanje *rečenice*, medtem ko sam razume, da je *rečenica*: »[s]talna besedna zveza stavčnega tipa z rangom povedi, redko tudi dveh povedi: Vrana vrani ne izkljuje oči; Mi o volku, volk iz gozda.« (Toporišič 1992: 251) *Rečenica* ima stavčno strukturo: poved, podredje, priredje in kombinacija obeh (Toporišič 2006a: 488).⁹ Za obe strukturi predlaga naslednja obrazca:

<i>Reklo</i>	= <i>S/x</i> -struktura	<i>Reklo</i>	= frazeologem z nepovedno strukturo
<i>Rečenica</i>	= <i>S</i> -struktura	<i>Rečenica</i>	= frazeologem s stavčno strukturo
	(Toporišič 2006a: 488)		(Stramljič Breznik 2007: 255)

Ko v skladu z lastno vpeljšano diferenciacijo Toporišič *rečenice* deli na *pregovore*, *reke*, *izreke* in *prilike*, se njihovi medsebojni razločitvi izogne s sklicevanjem »na določene vsebinske in druge parametre« pri avtorjih (Kocbek, Kocbek in Šašelj, Grafenauer, Pavlica, Bojc), ki so s temi izrazi res operirali, nihče pa jih ni medsebojno preciziral. Pri Toporišiču je novo to, da je na enem mestu zbral mednarodne ustreznice (*proverb*, *sentenca*, *parabola*), nadaljnjo obdelavo te problematike pa prepušča paremiologiji.¹⁰

Naslednja razprava *Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih zbirkah pregovorov in rekov* (Toporišič 1985: 31–46) paremiologije ne omenja več. V smislu frazeološkega gradiva našteje nekaj objav pregovorov in zanje zaslužnih avtorjev. Spremnje besede k zbirkam »pregovorov in rekov« in njihove ocene šteje za frazeološko strokovno literaturo. Z vprašanjem pragmatičnosti in tematičnosti pri *pregovorih* in *rekih* (Toporišič 2006b: 494) obnavlja Grafenauerjev (1952: 12–17) članek o pregovorih; ta termin uporabi osemkrat, *pregovore in reke* dvakrat ter citatno »reke in sentence ali sentenčne reke« (Toporišič 2006b: 495). Žal iz tega ni mogoče razbrati razlik med *pregovori* in *reki*. Pri Bojčevi zbirki *pregovore* omeni le enkrat – s pomenljivim sporočilom, da se »celotno gradivo pregovorov [prav tako] deli na 20 tvarinskih krogov« (prav tam). Izjava je vredna pozornosti, ker Bojc (1974: 253) v naslovu loči *pregovore* in *reke*, znotraj njih pa celo *prilike*, *primere*, *reke* in *rekla*.

frazeološki členki« (Toporišič 1973/1974: 277; Vidovič Muha 2000: 31).

Toporišič predlaga, da se tako kot o besednih govori tudi o frazeoloških vrstah: frazeološki samostalnik, pridevnik (v smislu samostalniška oz. pridevniška beseda), prislov, glagol; ter tudi o frazeoloških slovnčnih besednih vrstah (členki, predlogi, vezniki) in o medmetu (Toporišič 2006: 490).

⁸ V takem smislu *reklo* rabijo že Pavlica, Suhadolnik in Trdina, medtem ko Breznik v ta namen uvaja *rečenico*.

⁹ *Rečenica* je po Toporišiču (2006: 488) primernejši pojem za stavčni frazeologem, ker že v srbohrvaščini pomeni to, kar v slovenščini pomeni stavek oz. poved.

¹⁰ »[T]isti, ki jo pri nas znanstveno gojijo, pa bi tudi slovenski frazeologiji gotovo zelo ustregli, ko bi v pregledni obliki napravili ta svoja pojmovanja dostopna naši širši javnosti« (Toporišič 2006: 488).

Definicije *pregovorov* in *rekov* ni mogoče najti niti v Toporišičevem (2006b) prizadevanju za pravopisno urejenost obeh kategorij: »zbiralcu pregovorov in rekov« naj ločijo med stalnimi besednimi zvezami dve kategoriji:

- 1) *rečenico* in
- 2) *reklo*.

1) *Rečenica* je nespremenljiva in jo scela vzamemo iz spomina. Ima obliko t. i. samostojnega stavka (*Človek obrača, Bog obrne*). Toporišič se strinja, da se te pišejo v obliki povedi z veliko začetnico in s končnim ločilom. Tako pravopisno pravilo velja samo za *rečenice* (Toporišič 2006b: 497), ki jih ni mogoče enačiti s *pregovori*. »Rečenice so načeloma nespremenljive, jih pa v širšo poved lahko vstavimo na več načinov« (prav tam).

Rečenica je jezikoslovna kategorija, *pregovor* pa žanrska kategorija! Če smo imeli pri prvem Toporišičevem članku še vtis, da je *rečenica* le drugo ime za *pregovor*, je iz tukajšnjih primerov jasno, da je *rečenica* kategorialno širši pojem. Res zajema *pregovore*, a tudi *vzklike*, *želje* in *ugotovitve*, ki so izražene s stalnimi besednimi zvezami in jih ni mogoče imeti za *pregovore*, kar se lepo vidi iz dodanih primerov.

Toporišič šele pri *primerjalnih reklih* iz Bojčeve zbirke opazi, da manjkajo izrecne definicije za posamezne paremiološke folklorne obrazce. Izrazi *prilika* in *primera* ali *rek* in *reklo* pri Bojcu niso določeni, vendar je razlika med prvima dvema relativno jasno nakazana: *primere* so v glavnem tiste stalne besedne zveze, v katerih se pojavljajo vezniki *ko*, *kakor*, *kot*, *kolikor*, *kar* (ali predlog *od*), poleg nekaterih vrst, ki jih je težje določiti (Toporišič 2006b: 498). Ker Bojč vsa ta rekla navaja v obliki povedi (prim. *Govori kot raztrgan dohtar, Čast je boljša ko mast*), moramo prava rekla šele izločiti. To se najlaže stori tako, da take povedi skušamo poimeniti: tam, kjer nam poimenjenje uspe, gre za *reklo*, kjer ne, za *rečenico*.

<i>Govori kot raztrgan dohtar</i>	>	<i>govoriti kot raztrgan dohtar</i>	(reklo)
<i>Čast je boljša ko mast</i>	×		(rečenica!)

2) *Reklo* je prava besedna zveza (*višja sila, povedati po pravici*). V povedih se večinoma oblikovno spreminja glede na osebo, čas, spol in sklon. Toporišič priporoča, da se piše z malo začetnico in z glagolom v nedoločniku (*živeti na koruzi, blažev žegen*). Ne strinja se, da bi bila »v slovarjih besedilno realizirana«: *živita na koruzi, barko vozi* (Stramljič Breznik 2007: 263).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1985: 465) pojasnjuje *rek* v smislu *rečenice*: »1. stalna besedna zveza v obliki kratkega stavka, ki se uporablja za izražanje določenega mnenja, življenjskega pravila [...] // besedna zveza v obliki kratkega stavka, ki izraža kako temeljno resnico, trditev [...] 2. star. izrek«.

Toporišič se tretjič vrne k frazeologiji s člankom *Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini* (Toporišič 2006c: 506–515) in v *Enciklopedijo slovenskega jezika* uvrsti za slovstveno folkloristiko pomembna gesla,¹¹ celo *pregovor* (Toporišič 1992: 210) in *rek* (prav tam: 253), pri čemer sledi S. Trdina.

¹¹ S tem je na novo dokazal izhodiščno povezanost jezikoslovja s slovstveno folkloristiko. Moltke Moe je leta 1886 na univerzi v Oslu začel prvi predavati norveški ljudski jezik z norveško ljudsko tradicijo (Krohn 1926: 20).

Najbolj se je posvetil *reklu*, ki ga opredeli kot stalno besedno zvezo (tudi stavčno), ki ni poved. Stalna besedna zveza, ki ni stavčna, ima besednovrstno vrednost: samostalniško, pridevniško, prislovno, glagolsko, povedkovniško, medmetno. Ta definicija ni enakovrstna prejšnji, saj v okviru frazeologije ostaja zgolj na slovnični ravni. Novost so *stavčna rekla*, ki so ponazorjena s primeri (npr. *držati za besedo – Janez te bo držal za besedo*) in nikakor niso samo primerjalna (Toporišič 1992: 254).

I. Stramljič Breznik se skuša prikazanim težavam ogniti s kombinacijo žanrske in frazeološke opredelitve. Lastna doslednost ji ne da pisati o pregovorih in rekih, temveč o *pregovorih in reklih* (Stramljič Breznik 2007: 253).

P. Gantar (2007: 11) pristaja na frazeologijo v širšem smislu, vanjo so vključeni:

- 1) *frazemi* (strukturno trdne zveze, katerih pomen se posredno (metafora, metonimija) izpeljuje iz njihovih sestavin);
- 2) *idiomi* (pomensko in zgradbeno popolnoma samostojne in od sestavin neodvisne celote);
- 3) *stalne besedne zveze* (večbesedne leksikalne enote, katerih pomen je mogoče razbrati iz pomena sestavin, so torej pomensko prozorne).

Na podlagi slovaropisne izkušnje A. Vidovič Muha (1999: 7–26) in lastne frazeološke teorije je P. Gantar (2007: 113) razmišljala tudi o frazeološki problematiki »pregovorov in rekov, ki veljajo za dovolj prepoznavno stavčno in hkrati besedilno celoto.«

Keber (2011: 9), tako kot pred prbl. 150 leti Janežič, umesti *reke* pred *pregovore* in preseneti s *krilaticami*, žal brez razlage, kaj mu pomenijo (prim. SSKJ II (1975: 488): vznesena beseda, besedna zveza s splošno znano vsebino).

M. Piko Rustia (2014: 226, 229–230, 233–235) ohranja uveljavljen par: *pregovori in reki*, toda izmenjuje zaporedje njunih členov (prav tam: 228, 234, 236–237). Ali to dokazuje, da se je binom – frazeološko gledano! – prelevil v frazem, pri katerem ni pomembno, kaj pomenita njegovi posamezni sestavini: *pregovori in reki*? M. Piko Rustia je imela ob Slomškovem gradivu idealno priložnost, da bi diferencirala *pregovore* in *reke*, ki jih je priljubljeni škof sam krstil za »življenjske resnice« (prav tam: 229), saj bi se lahko sklicevala na S. Trdino (in Toporišiča), ki zanje pravi, da so avtorsko delo. Toda ali res samo to zadošča za njihovo razmejitev od *pregovorov*?

4 Sklep

Če ne pristanemo na dejstvo, da je za folklorne pojave bistvena apriorna apologija, članek dokazuje, da kljub obilici pregledanega gradiva še ni mogoče razbrati zanesljive kategorialne opredelitve za tu obravnavane folklorne obrazce. Lahko povzamemo:

- Zadržanost do besedne zveze *pregovori in reki* se pojavi šele pri E. Kržišnik (2013: 16: »t. i. pregovori in reki«). Čeprav naj bi bili *pregovori in reki* besedna zveza dveh enakovrednih členov, je pojmovanje drugega člena do danes popolnoma nereflektirano. Še najprimerneje je reči, da je besedna zveza *pregovori in reki* frazem z dolgo tradicijo. Razen če se strinjamo, da je v primerjavi s *pregovorom* za

rek bistveno, da je avtor reka znan. Toda ali to res zadošča za njegovo žanrsko opredelitev?

- Precej bolj je izkristaliziran pojem *rekla*.
- Najpomembnejša je ugotovitev, da Toporišičeva *rečenica* ni isto kot *pregovor* in še manj *reklo*.

Viri in literatura

- BOJC, Etbin, 1974: Predgovor. *Pregovori in reki*. Ljubljana: DZS. 7–21.
- ČAJKANOVIĆ, Veselin, 1934: Predgovor. *Slovenski pregovori, reki in prilike* (Mohorjeva knjižnica 72). Celje: Družba sv. Mohorja. 5–12.
- DOLENC, Janez, 1981: Ljudske pesmi v zapisih, prepisih in razpravah Simona Rutarja. *Goriški letnik* 8. Nova Gorica.
- GANTAR, Polona, 2007: *Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- GRAFENAUER, Ivan, 1935: Gutschmannov besednjak in njegova zbirka pregovorov, rekov in prilik. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 30. Maribor: Zgodovinsko društvo. 1–29.
- GRAFENAUER, Ivan, 1952: Pregovori. Ivan Grafenauer, Boris Orel (ur.): *Narodopisje Slovencev* II. Ljubljana: DZS. 12–17.
- GRAFENAUER, Ivan, 1973: *Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva*. Celje: Mohorjeva družba.
- JAKOP, Nataša, 2013: Frazološki neologizmi v slovenščini. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin (ur.): *Frazološka simfonija: sodobni pogledi na frazeologijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 157–166.
- JESENŠEK, Vida, 2013: O medjezikovnih in frazeoloških razmerjih. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin (ur.): *Frazološka simfonija: sodobni pogledi na frazeologijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 209–222.
- KEBER, Janez, 2011: *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KOCBEK, Fran, 1887: *Pregovori, reki in prilike*. Ljubljana: Anton Trstenjak.
- KOCBEK, Fran, ŠAŠELJ, Ivan, 1934: *Slovenski pregovori, reki in prilike*. Celje: Družba sv. Mohorja.
- KROHN, Karl, 1926: *Die folkloristische Arbeitsmethode*. Oslo.
- KRŽIŠNIK, Erika, 2013: *Moderna frazeološka veda v slovenistiki*. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin (ur.): *Frazološka simfonija: sodobni pogledi na frazeologijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 13–26.
- MAJDIČ, Viktor, 1970: Frazeologija. *Naši razgledi* 19. 138–139.
- MATIČETOV, Milko, 1956: Pregovori. Lino Legiša (ur.): *Zgodovina slovenskega slovstva*. Ljubljana: Slovenska matica. 115–116.
- PAVLICA, Josip, 1960: *Frazološki slovar v petih jezikih*. Ljubljana: DZS.
- PIKO RUSTIA, Martina, 2014: Pregovori in reki na Koroškem. Vida Jesenšek, Saša Babič (ur.): *Več glav več ve. Frazeologija in paremiologija v slovarju in vsakdanji rabi*. Maribor: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta; Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje, ZRC SAZU. 226–241.
- PLETERŠNIK, Maks, (1894) 1974: *Slovensko-nemški slovar, reproducirani ponatis*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- PODBERSIČ, Renato, 2007: *Čičke prekvantice z Goca*. Koper: Libris.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1985. Ljubljana: DZS.
- SMOLE, Vera, 2007: Vprašanje kvalifikatorjev v slovenskih (frazoloških) slovarjih knjižnega jezika in narečij (na primeru frazemov s sestavino rit, zadnjica, zadnja plat). Erika Kržišnik, Wolfgang Eismann (ur.): *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko. 299–312.

- STANONIK, Marija, 2015: Slovenski pregovori kot kulturna dediščina. Klasifikacija in redakcija korpusa. *Traditiones* 44/3. Ljubljana. 171–214.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 2007: Družina v slovenskih pregovorih in frazemih. Erika Kržišnik, Wolfgang Eismann (ur.): *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko. 251–266.
- SUHADOLNIK, Stane, 1960/1961: Josip Pavlica, Frazeološki slovar v petih jezikih. *Jezik in slovstvo* 6/6. 200–205.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1973/1974: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *Jezik in slovstvo* 19/8. 273–279.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1985: Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih zbirkah pregovorov in rekov. *21. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. 31–46.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2006a: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. Jože Toporišič: *Besedjeslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 487–493.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2006b: Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih zbirkah pregovorov in rekov. Jože Toporišič: *Besedjeslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 494–505.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2006c: Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini. Jože Toporišič: *Besedjeslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 506–515.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1999: Čas in prostor, ujeta v slovenski slovar 20. stoletja. Erika Kržišnik (ur.): *35. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. 7–26.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje – Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- VRGOČ, Dalibor, FINK ARSOVSKI, Željka, 2008: *Hrvatsko-Engleski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.